

Usporedba područja muzeologije kroz UDK i DDK klasifikacijske sheme

Mance, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:428582>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-12-03**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2018./ 2019.

Valentina Mance

**Usporedba područja muzeologije kroz UDK i DDK
klasifikacijske sheme**

Završni rad

Mentor: prof.dr.sc. Mihaela Banek Zorica

Zagreb, lipanj 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. DDK klasifikacijska shema.....	3
2.1. Deweyeva decimalna klasifikacija u Americi i Velikoj Britaniji	3
2.2. Struktura Deweyeve decimalne klasifikacije	4
3. UDK klasifikacijska shema.....	6
3.1. Značajke UDK.....	7
3.2. Struktura Univerzalne decimalne klasifikacije	8
3.3. Revizije Univerzalne decimalne klasifikacije	9
4. Muzejske knjižnice	11
4.1. Funkcije muzejskih knjižnica.....	12
4.2. Način nabave i vrsta građe u muzejskim knjižnicama	13
5. Muzejska knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt	15
5.1. Fond i izgradnja fonda.....	15
5.2. Organizacija fonda	16
5.3. Informatizacija i sadržajna obrada fonda	17
6. Muzejska knjižnica Etnografskog muzeja	19
6.1. Izgradnja fonda knjižnice	19
6.2. Organizacija fonda	20
6.3. Informatizacija i sadržajna obrada fonda	21
7. Muzejska knjižnica Prirodoslovnog muzeja	24
7.1. Izgradnja fonda knjižnice	24
7.2. Rijetka stara vrijedna građa / Rara	25
7.3. Organizacija i sadržajna obrada fonda	26
8. Zaključak.....	28

9. Literatura.....	30
Popis tablica.....	32
Sažetak.....	33
Summary.....	34

1. Uvod

U radu će biti objašnjene dvije vrste knjižničnih klasifikacija te njihov način i opseg korištenja u muzejskim knjižnicama Republike Hrvatske. Objašnjenjem tih dviju klasifikacija i pojma muzejskih knjižnica steći će se uvid i uvest će se u tematiku rada prije samog istraživanja područja muzeologije i muzejskih knjižnica. Usporedba načina korištenja klasifikacija prikazat će se na primjeru tri zagrebačke muzejske knjižnice, a to su knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt, knjižnica Etnografskog muzeja te knjižnica Prirodoslovnog muzeja.

Potreba za klasifikacijom i lakšim pronalaženjem zabilježenoga znanja postojala je od samog početka njegova bilježenja, odnosno od razvitka knjižnica. Do zadnje četvrtine devetnaestoga stoljeća većina knjižnica nije upotrebljavala klasifikacije na način kojem služe danas jer nije bilo potrebe za time. Tada je uobičajen način rada knjižnice bio zatvorenog pristupa tj. „*closed access*“ u kojem bi knjižničari i knjižnično osoblje donosili građu koju je korisnik zatražio. Do promjene dolazi krajem stoljeća kada knjižnice iz zatvorenog pristupa rada prelaze u otvoreni pristup, takozvani „*open access*“ gdje su korisnici u mogućnosti sami pregledavati police s knjižnom građom. Usporedno s tom mogućnosti dolazi i do potrebe organiziranja svih kolekcija koje knjižnica pruža na način koji će i korisnicima biti razumljiv i lako dohvatljiv. Tadašnji su knjižničari odlučili da bi najkorisnije rješenje bilo slaganje knjiga po njihovu predmetu, te se taj način ophođenja zadržao i do danas.

Postoje dva načina pronalaženja knjige u knjižnicama. Prvi način je uz poznavanje tematike traženoga unaprijed pa se građa dohvaća jednostavno pomoću autorova imena, naslova ili kombinacije tih elemenata i naziva se „*known item retrieval*“. U drugom slučaju korisnik ne dolazi pronaći određenu knjigu, ali želi informacije o širem području ili temi interesa. Kako bi se taj materijal pronašao nužno je identificirati i zabilježiti, tj. klasificirati sadržaj pojedinačnih knjiga i ostalih predmeta građe knjižničnog fonda. Dohvaćanje literature temeljeno na formalnoj identifikaciji sadržaja dokumenata naziva se „*subject retrieval*“ ili „*subject searching*“. Klasifikacija se ističe kao fundamentalan alat u organizaciji knjižničnog kataloga, ali i u sukladnom procesu traženja i dohvaćanja informacija.¹ U knjižničnoj djelatnosti bibliografsku klasifikaciju se može definirati kao način organiziranja informacija u prethodno utvrđene stručne skupine kako bi se izradio raspored sadržajnih informacija u

¹ Broughton, V. *Essential classification*. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 4-5.

fondu neke knjižnice koji će većini knjižničnih korisnika omogućiti jednostavno i lako pronalaženje tih informacija.

Razlikuju se tri osnovne vrste klasifikacija: enumerativne, fasetne i analitičko-sintetičke. Termin enumerativna označava klasifikacije koje enumeriraju, tj. nabrajaju složene premete u tablicama bez razlikovanja pojedinih elemenata u svojim oznakama. Potpuno fasetna klasifikacijska shema u svojim tablicama navodi samo jednostavne termine, a primjer takve klasifikacije je Klasifikacija s dvotočkom. Kod fasetnih klasifikacija shema se gradi na pažljivo razrađenoj osnovi tako da analiza unutar neke pojedine ili glavne skupine kao svoj rezultat pruža skupinu termina organiziranih u nizove izvedene iz primjene jednostavnog specifičnog načela diobe. Svaki od tih nizova sastoji se od sličnih termina koji se mogu kombinirati u skladu s redoslijedom koji je utvrđen prije početka korištenja klasifikacije. Analitičko-sintetička klasifikacija podrazumijeva i postupak analize i postupak sinteze, odnosno pojmovi se rastavljaju na jednostavne elemente (analiziraju se), a potom se kombiniraju (sintetiziraju). Iako su sve fasetne organizacije po svojoj prirodi analitičko-sintetičke, svaka analitičko sintetička klasifikacija nije fasetna.²

² McIlwaine, Ia. Univerzalna decimalna klasifikacija: Upute za uporabu. Lokve: Benja; Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna knjižnica; Osijek: Filozofski fakultet, 2004. Str. 27-32.

2. DDK klasifikacijska shema

Deweyeva decimalna klasifikacija (DDK ili DDC), sustav je primarno knjižnične klasifikacije koji je Melvil Dewey razvio 1873. godine kao student Amherst Sveučilišta u Massachusettsu za potrebe te sveučilišne knjižnice, te je bio aktivno uključen u razvoj klasifikacije tijekom cijelog svog života. Godine 1876. u zborniku *Public Libraries in the United States of America* široj javnosti po prvi puta iznosi osnovne principe svoje klasifikacije čije je prvo izdanje objavljeno iste godine pod nazivom *A Classification and Subject Index for cataloguing and arranging the books and pamphlets of a library*. Melvil Dewey je također utemeljio *American Library Association*, *The Library Journal* i *School of Library Economy*.³ Podršku Deweyevoj decimalnoj klasifikaciji daje *The Lake Placid Club Education Foundation*, klasifikacijom upravlja *Dewey Editorial Office*, te se uredništvo klasifikacije nalazi u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu od 1927. godine⁴. Kako bi se održao korak s ekspanzijom znanja klasifikacija se revidira svakih 7 godina, a od svog osnutka do danas izvršene su 22 revizije, s posljednjim tiskanim izdanjem objavljenim 2003. godine. Ova se klasifikacija može svrstati među najstarije klasifikacijske sheme koje su još uvijek u standardnoj i širokoj upotrebi, a svrstava se u enumerativni tip klasifikacije s analitičko-sintetičkim obilježjima.⁵ DDK je najraširenija klasifikacijska shema u svijetu, te ju koriste knjižnice u više od 135 zemalja. Posebice velika primjena klasifikacije pronalazi se u angloameričkome i zapadnoeuropskome dijelu svijeta, a prisutna je i na web-u (*WebDewey* i *Abridged WebDewey*).⁶ Velika Britanija, gdje samo jedna narodna knjižnica ne koristi tu klasifikaciju, ističe se kao zemlja s prvenstvenom upotrebom DDK klasifikacijske sheme nad ostalima. Uz narodne knjižnice, u korištenju DDK slijede ih i školske, te sve veći broj akademskih knjižnica.⁷

2.1. Deweyeva decimalna klasifikacija u Americi i Velikoj Britaniji

Povijesni pregled razvoja DDK ukazuje na široko prihvaćanje i popularizaciju te klasifikacije među američkim knjižnicama od samog početka. Treba se svejedno napomenuti da u to početno vrijeme, ali i tijekom iduće polovice stoljeća, Deweyeva decimalna klasifikacija nije zapravo imala ozbiljne konkurencije osim Ekspanzivne klasifikacije

³ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 24.

⁴ Ibid. Str. 25

⁵ Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 177.

⁶ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 25.

⁷ Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 177.

Charlesa A. Cuttera. Zbog te pogodnosti već 1954. godine 85% sveučilišnih knjižnica i 98% narodnih knjižnica u Sjedinjenim Američkim Državama primarno koristi DDK za klasificiranje knjižnične građe. Do manjeg pada većinskog korištenja DDK dolazi 60-ih godina 20. stoljeća kada se mnoge akademske knjižnice ipak odlučuju za uporabu Klasifikacije Kongresne knjižnice (skraćeno LCC) jer se ona smatrala stabilnijom. Za razliku od narodnih knjižnica koje očekuju da će se njihova građa učestalim korištenjem i posuđivanjem oštetiti pa zamijeniti novim primjercima, akademske i sveučilišne knjižnice pokušavaju sačuvati svoja izdanja knjiga čim duže bez mijenjanja, ako ne i zauvijek, pa im je nepromjenljivost klasifikacije koju koriste bitna. Idućih godina zbivaju se značajne revizije Klasifikacije Kongresne knjižnice čime njen status stabilne klasifikacije nestaje, a usporedno s time staje i smjena korištenja spomenutih dviju klasifikacija.⁸

Na području Velike Britanije Deweyeva decimalna klasifikacija koristi se od kraja devetnaestog stoljeća u svim vrstama knjižnica. Točnije rečeno, prema tvrdnji Mr. Yellanda, nekolicina narodnih knjižnica upoznata je i započela se koristiti Deweyevom decimalnom klasifikacijom 1892. godine, a jedna knjižnica (*Ashton under Lyne*) koristila je tu klasifikaciju ne kontinuirano već od 1883.godine.⁹ Početnih godina decimalnoj je klasifikaciji konkurirala jedino Brownova klasifikacija, ali ona je upotrebljavana u relativno malom broju knjižnica. Odlukom *British National Bibliography* 1950. godine za usvojenje DDK kao osnove za uređenje bibliografije ukazalo se na dvije vitalne točke za razumijevanje pogleda na klasifikaciju u većini britanskih knjižnica. Prva točka, osiguranje decimalne klasifikacije kao sredstvo i način slaganja knjiga na policama knjižnica u Velikoj Britaniji. I druga, oslanjanje na klasificirani katalog kao glavno sredstvo za organizaciju predmetnog sadržaja u njihovim knjižnicama. Opsežna upotreba DDK u britanskim knjižnicama osigurava veliko tržište za objavljivanje, te oko 26% sveukupne prodaje DDK je u zemljama engleskog govornog područja izvan Sjedinjenih Američkih Država.¹⁰

2.2. Struktura Deweyeve decimalne klasifikacije

DDK klasifikacijska shema je klasifikacija utemeljena na znanju koja se sastoji od niza glavnih klasa koje odgovaraju tradicionalnim disciplinama ili područjima istraživanja. Iz tog

⁸ Dewey international : papers given at the European Centenary Seminar on the Dewey Decimal Classification held at Banbury, England, 26-30 September 1976.// Library Association research publication ; no. 19. / edited by J.C.Downing and M.Yelland. London : The Library Association, 1977. Str. 16-18.

⁹ Ibid. Str. 27.

¹⁰ Ibid. Str. 22-29.

se razloga isti pojam može pojavljivati više puta tijekom cijele klasifikacije, ovisno o predmetu istraživanja.¹¹ Deweyeva decimalna klasifikacija sastoji se od 10 glavnih skupina prikazanih arapskim brojkama od nulte do devete skupine, te pomoćnih tablica za oblik, mjesto, podjelu književnosti, podjelu jezika, etničke zajednice, osobe i jezike.¹² Svaka glavna skupina sadrži svojih 10 podskupina i svaka podskupina sadrži još 10 sekcija. Cijeli sustav Deweyeve decimalne klasifikacije se tako može prikazati sa sveukupno 10 glavnih skupina, 100 podskupina i 1000 sekcija.¹³ Uz spomenute tablice glavnih i pomoćnih skupina, predmetno kazalo je najvažnija osobina sustava. Budući da izraz u prirodnom jeziku upućuje na odgovarajuću stručnu skupinu, predmetno kazalo služi i za klasifikaciju i za pronalaženje nekog pojma.¹⁴ Klasifikacijske oznake ove klasifikacije bilježe se arapskim brojkama s decimalnom točkom iza prve tri znamenke. Odabir decimale kao kategorije omogućio je postojanje ove klasifikacije kao numeričkog sustava koji je hijerarhijski organiziran s vezama među predmetima. Nakon decimalne točke kreće se s podskupinama kod kojih se poslije svakog trećeg broja stavlja razmak kako bi notacija bila preglednija i lakše se čitala, iako ti razmaci nisu zabilježeni kasnije u katalogu ili na hrbatu knjige. Takva numerička notacija arapskim brojevima bez drugih simbola ili oznaka je jedno od karakterističnih obilježja decimalne klasifikacije i razlog široke uporabe diljem svijeta. Mana koja proizlazi iz korištenja samo brojeva, a ne i ostalih simbola (primjerice nekih oznaka povezivanja ili slova) je veća dužina notacije u odnosu na neke druge klasifikacije.¹⁵ Knjige s potpunom klasifikacijskom oznakom na policu se smještaju u rastućem brojevnom nizu pri čemu se cijeli broj s lijeve strane decimalne točke niže po redu, a broj s desne strane decimalne točke se uspoređuje znamenku po znamenku. U slučaju ako su knjige o istom predmetu, tj imaju isti klasifikacijski broj, tada drugi red klasifikacijske oznake sadrži prvo slovo autorova prezimena ili prvo slovo naslova ako autor nije naveden, te se knjige dalje redaju abecednim redoslijedom.

¹¹ Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 179.

¹² Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 24.

¹³ Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 179.

¹⁴ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 24.

¹⁵ Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 181.

3. UDK klasifikacijska shema

Krajem 19. stoljeća Paul Otlet i Henri La Fontaine započeli su projekt izrade sveobuhvatne bibliografije građe tiskane od Gutenbergova izuma tiskarskog stroja do njihova vremena. Taj je cilj, jednako kao i IFLA-in program Univerzalne bibliografske kontrole (*Universal Bibliographic Control*), ostao neostvaren.

Nakon toga Otlet i La Fontaine započinju izradu listićnoga kataloga kao pripremu za izradu buduće, zamišljene bibliografije. Zbog želje za izradom stručnog rasporeda bibliografirane građe Otletu i La Fontaineu bila je potrebna i odgovarajuća opća klasifikacijska shema, pa su odabrali već postojeću Deweyevu Decimalnu klasifikaciju i prilagodili ju svojim potrebama bibliografije. Neke od prilagodba bile su proširenje Deweyeve treće i četvrte tablice, razrada općih pomoćnih tablica, uporaba točke nakon svake treće znamenke i napuštanje Deweyevog načela 'minimum 3 znamenke' (na primjer, religija: UDK 2, DDK 200).¹⁶ Već 1897. godine izdaje se kratko izdanje Univerzalne decimalne klasifikacije od svega 30-ak strana, a 1898. godine *Manual de la classification bibliographique decimale*. Prvo potpuno izdanje klasifikacijskih tablica objavljeno je između 1905. i 1907. godine pod naslovom *Repertoire bibliographique universel*, što je ujedno i prvo međunarodno izdanje UDK tablica s oko 30000 podjela i abecednim kazalom s oko 38000 jedinica. Univerzalna decimalna klasifikacija je opća klasifikacijska shema temeljena na utvrđenim znanstvenim područjima proučavanja ili znanstvenim disciplinama te je hijerarhijske strukture, a može se koristiti i u općim i u specijaliziranim knjižnicama.¹⁷ Nakon objavljivanja drugog izdanja između 1927. i 1933. godine, mijenja se glavna namjena UDK kao samo pomagala za razvrstavanje jedinica u *Repertoire bibliographique*, pa ona postaje klasifikacija prikladna svakoj namjeni. Radni jezici bili su engleski, njemački i francuski, iako se danas za potrebe uređivanja univerzalne decimalne klasifikacije koristi samo engleski jezik.¹⁸ Shema je mnogo fleksibilnija od enumerativnih klasifikacija i zato može kreirati detaljne klasifikacijske opise za dokumente i građu kompliciranog ili teško odredivog predmeta sadržaja. Ta fleksibilnost dozvoljava i promjene u redoslijedu navođenja, ali i višestruki pristup tj. dozvoljena je izrada više UDK oznaka za isti dokument. To je rezultiralo popularizacijom UDK kao izbora za korištenje u velikom broju znanstvenih i tehničkih knjižnica ili drugih istraživačkih ustanova kao što su

¹⁶ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 27.

¹⁷ Ibid. Str. 27.

¹⁸ McIlwaine, Ia. Univerzalna decimalna klasifikacija: Upute za uporabu. Lokve: Benja; Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna knjižnica; Osijek: Filozofski fakultet, 2004. Str. 2.

*Polar Research Institute, knjižnice Ministry of Defence i DEFRA (Department for Environment, Food & Rural Affairs) u Velikoj Britaniji.*¹⁹

3.1. Značajke UDK

Univerzalna decimalna klasifikacija je analitičko-sintetička klasifikacija u kojoj se pojam može rastaviti na jednostavnije dijelove, tj. analizirati, ali se može i složiti u novu stručnu oznaku, tj. sintetizirati. Zbog toga što je UDK zasnovana na temeljima Deweyeve decimalne klasifikacije koja je enumerativna, u njoj su ostala mjesta na kojima su složeni pojmovi numerirani oznakama koje izgledaju kao jednostavne oznake po uzoru na DDK.²⁰

Osim već spomenute fleksibilnosti, mogu se izdvojiti još četiri osnovne značajke univerzalne decimalne klasifikacije. Prva i glavna značajka UDK kao opće klasifikacije je univerzalnost. Klasifikacija se stalnim uređivanjem tablica, te djelomičnim ili potpunim revizijama prilagođava suvremenom razvoju stručnih i predmetnih područja i znanstvenih disciplina. Druga značajka je aspektnost klasifikacije što znači da se sve pojave promatraju s obzirom na odgovarajuće gledište s kojega su obrađene, odnosno isti pojam može se pojaviti na nekoliko mjesta u klasifikaciji.²¹ Na primjer pojam „konj“ pojavljuje se pod UDK oznakom 599.723 (Konj - zoologija) te pod UDK oznakom 636.1 (konj - uzgoj).²² Zatim hijerarhičnost strukture koja svaku stručnu skupinu dijeli dalje na podskupine, tj. logičke sastavne dijelove i time se uspostavlja mreža širih, užih i srodnih pojmova. Ta mreža pojmova omogućava klasifikaciju da bude mogući temelj općeg tezaurusa.²³ Hijerarhija se izvodi sukcesivnom primjenom načela podjele generičkog odnosa i cjelina/dio odnosa. Generički odnosi povezuju skupinu i njezine članove ili vrste, što je najlakše primijetiti u skupini Biologija iako se generički odnosi koriste tijekom cijele klasifikacije. Odnos cjelina/dio stvara položaje subordinacije ili koordinacije među pojmovima, a može se primijeniti na discipline (Biologija - Zoologija), geografske lokacije (Europa – Italija - srednja Italija - Rim), dijelove tijela (uho – srednje uho) i na hijerarhijske društvene strukture. Zajednički naziv za više sukcesivno

¹⁹ Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004. Str. 207-208.

²⁰ McIlwaine, Ia. Univerzalna decimalna klasifikacija: Upute za uporabu. Lokve: Benja; Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna knjižnica; Osijek: Filozofski fakultet, 2004. Str. 13.

²¹ Lešćić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 29.

²² Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje / prijevod s engleskog jezika Jelica Lešćić. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović, 2003. Str. 9.

²³ Lešćić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 29.

podređenih skupina je lanac, a za više koordiniranih skupina niz.²⁴ UDK je analitičko-sintetička klasifikacija pa je i sukladno s time posljednja značajka sintetičnost. Pojmovi se rastavljaju na jednostavne elemente, tj. vrši se analiza, a zatim se kombiniraju za izradu novih kombinacije koje nadalje označavaju nove pojmove, tj. radi se sinteza.²⁵

3.2. Struktura Univerzalne decimalne klasifikacije

UDK se sastoji od dviju vrsta tablica, glavnih i pomoćnih. Glavne tablice sadrže sveukupnost informacija podijeljenih u deset skupina (od nulte do devete, pri čemu je četvrta skupina slobodna), tj. one navode glavne stručne skupine kojima su zastupljeni najširi pojmovi predmetnih područja. Popis skupina uz njihovu odgovarajuću oznaku prikazan je sljedećom tablicom.

0	OPĆENITO
1	FILOZOFIJA. PSIHOLOGIJA
2	RELIGIJA. TEOLOGIJA
3	DRUŠTVENE ZNANOSTI
4	
5	MATEMATIKA I PRIRODNE ZNANOSTI
6	TEHNOLOGIJA
7	UMJETNOSTI. REKREACIJA. ZABAVA. SPORT
8	JEZIK. LINGVISTIKA. KNJIŽEVNOST
9	GEOGRAFIJA. BIOGRAFIJA. POVIJEST

Tablica 1

Svaka glavna skupina označena je jednim arapskim brojem od 0 do 9, a svaka iduća razina podjele na specifičnije pojmove bilježi se brojem za jednu znamenku dužim, npr. 5

²⁴ McIlwaine, Ia. Univerzalna decimalna klasifikacija: Upute za uporabu. Lokve: Benja; Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna knjižnica; Osijek: Filozofski fakultet, 2004. Str. 6-7.

²⁵ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označavanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 29.

Matematika i prirodne znanosti, 51 Matematika, 512 Algebra. Pomoćne tablice navode pojmove koji se javljaju uz neke ili uz sve predmete zastupljene u glavnim tablicama i pridodaju detaljnije značenje broju glavne skupine, iako mogu i samostalno stajati. Primjenjive su u svim glavnim skupinama, a razlikuju se opći pomoćni brojevi za jezik, oblik, mjesto, vrijeme i narode.²⁶ Specijalni pomoćni brojevi primjenjivi su samo u pojedinim glavnim skupinama klasifikacije uz koje su u klasifikacijskim tablicama i navedeni i izražavaju pojmove koji se javljaju u ograničenom nizu područja.²⁷

Redoslijed navođenja je redoslijed kojim se kombiniraju elementi UDK oznake prilikom izrade složenog UDK broja nekog pojma.²⁸ Postoje dvije vrste redoslijeda koje se koriste ovisno o slučaju. Prvi, rastući redoslijed, primjenjuje se u slučaju izrade složene stručne oznake kada se koriste znakovi za povezivanje. Drugi redoslijed je obrnuti redoslijed od redoslijeda uvrštavanja, i on se upotrebljava prilikom korištenja različitih vrsta pomoćnih podjela dodanih glavnom broju.²⁹

Redoslijed uvrštavanja je značajan u knjižničnoj izradi tradicionalnih stručnih kataloga na listićima u kojemu su jedinice građe zastupljene kataložnim jedinicama u odgovarajućem UDK redoslijedu oznaka. Ista stručna oznaka ima kronološki redoslijed jedinica, a ista godina ima kronološki redoslijed unutar svoje podjele.³⁰

3.3. Revizije Univerzalne decimalne klasifikacije

Prilikom revizije bilo koje klasifikacijske sheme, pa tako i Univerzalne decimalne klasifikacije, postoje dvije vrste postupka: prvi postupak je dodavanje novih termina i pojmova te izdvajanje zastarjele tehnologije ili izrada novog rasporeda, te drugi, izdvajanje zastupljenih odjeljaka klasifikacije i uvođenje potpuno nove klasifikacije tamo gdje postojeća više ne služi svojoj svrsi.

Revizija treba biti dvovrsna uz stalno ažuriranje i potpunu promjenu. Primjer dijela klasifikacije koji treba stalno pregledavanje i prepravljanje su tablice s općim pomoćnim

²⁶ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 35-36.

²⁷ Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje / prijevod s engleskog jezika Jelica Leščić. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović, 2003. Str. 13-14.

²⁸ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 32.

²⁹ Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje / prijevod s engleskog jezika Jelica Leščić. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović, 2003. Str. 15-16.

³⁰ Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007. Str. 31.

oznakama za mjesto i oblik. Razlog tome su neprestano mijenjanje naziva zemalja zbog političkih promjena, što je posebice bilo prisutno u prošlosti istočne Europe. Kod revizije pomoćnih tablica bitna je velika opreznost jer se one mogu dodati bilo kojoj oznaci u tablicama i time prouzročiti dalekosežne posljedice. Mnogi problemi revizije UDK tablica vezani su uz izvore sheme u Deweyevoj decimalnoj klasifikaciji i dugoročnom administrativnom sporazumu da će osnovna struktura dviju klasifikacija ostati ista. Jedan od tih problema iz izvorne Deweyeve decimalne klasifikacije je velik broj sastavljenih pojmova koji nisu označeni tako da su njihovi sastavni dijelovi vidljivi, a mnogi od njih samo su tako preneseni u Univerzalnu decimalnu klasifikaciju. Zbog toga su se u UDK razvile prethodno spomenute i objašnjene tablice s pomoćnim oznakama.³¹

Jedna od glavnih UDK skupina koja je potpuno revidirana je teologija, a objavljena je u *Izmjenama i dopunama UDK*, vol. 21, 2000. u toj reviziji miče se snažan rimokatolički temelj i nudi pristup koji ne daje prednost jednoj religiji nad drugom. Klasifikacijom se donio popis vjera, a njihove oznake samo su sredstvo redanja bez da uključuju ikakvu podređenost jedne vjere drugoj. Najčešći pristup klasifikacije religija u dokumentalističkoj klasifikaciji, koji je primijenjen i u reviziji 2000.godine, je kronologijski ili razvojni pristup koji religije grupira prema njihovoj sličnosti. Na taj su način sve monoteističke religije navedene zajedno, one vjere koje su se razvile iz neke starije religije navedene su uz nju, a vjere značajno odvojene od bilo kojeg sustava vjerovanja tretiraju se neovisno. Glavna tablica sastoji se od popisa svjetskih vjera, a sve ostale fasete sadržane su u jednoj pomoćnoj tablici primjenjivoj duž cijele skupine. Bilo koji broj pojmova tablice moguće je dodati glavnom broju u obrnutom redoslijedu kako bi se zadržao željeni redoslijed navođenja. Takva nova klasifikacija druge skupine pogodnija je od svih prijašnjih jer je omogućila izražavanje brojnih detaljnih pojmova u nizu religije, tj. teologije.³²

³¹ McIlwaine, Ia. Univerzalna decimalna klasifikacija: Upute za uporabu. Lokve: Benja; Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna knjižnica; Osijek: Filozofski fakultet, 2004. Str. 217-219.

³² Ibid. Str. 222-226.

4. Muzejske knjižnice

Da bi se objasnio pojam muzejske knjižnice potrebno je prvo krenuti od one svima poznate, tradicionalne knjižnice. Knjižnica je kulturna, obrazovna i informacijska ustanova koja odabire, nabavlja, obrađuje, čuva i daje na korištenje knjižničnu građu i ima organizirane službe koje pružaju različite usluge i programe za korisnike. Postoji više kriterija prema kojima se dijele knjižnice. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti iz 1997. godine uzima kriterij građe i otvorenosti knjižnice te ih dijeli na: nacionalne knjižnice, visokoškolske knjižnice, općeznanstvene knjižnice, narodne knjižnice, školske knjižnice i specijalne (stručne) knjižnice.

Naziv specijalna knjižnica odnosi se na knjižnicu koja je posvećena nekoj znanstvenoj disciplini ili određenom polju znanja, odnosno području specijalne djelatnosti. Nalaze se u sklopu matičnih ustanova kao što su javne ustanove ili instituti, tijela državne vlasti ili uprave, javna, mješovita i privatna poduzeća, nevladine udruge, crkvene institucije ili druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju knjižničnu, dokumentacijsku i informacijsku djelatnost.³³

Organizacije donose svjesnu odluku za osnivanje specijalne knjižnice od koje se očekuje isplativ doprinos u odnosu na troškove osnivanja. Doprinos specijalne knjižnice instituciji ne mora nužno biti materijalan. Često su to neopipljivi dobitci poput društvene ili prestižne pogodnosti, većeg zadovoljstva radnika i stvaranje okoline pogodne za napredak.³⁴

Muzejska knjižnica, kao jedna od podvrsta specijalnih knjižnica, važan je dio muzejske organizacije. Suvremena teoretičarka muzejskoga knjižničarstva, Esther Green Bierbaum, u svojoj knjizi „*Museum Librarianship*“ ističe muzejske knjižnice kao aktivne i interaktivne dijelove muzejske organizacije te kao integralne dijelove samih muzeja. Te tvrdnje potkrepljuje četirima razlozima zbog kojih je neizostavno osnovati knjižnicu unutar muzeja: povećanje muzejskih programa i servisa, podrška muzejskoj naobrazbi i interpretacijama, ušteda vremena muzejskom osoblju i muzejskog novca te izgradnja dobrih i pozitivnih odnosa s publikom. Takva mišljenja bio je i Antun Bauer na području hrvatske muzeologije

³³ Špac, V., Martek, A. Specijalne knjižnice i strategija razvoja = Special libraries and the strategy of development. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 2.

³⁴ Ashworth, W. *Special librarianship*. Munich [etc.] : K. G. Saur. London : Clive Bingley, 1979. Str. 5-7.

koji je naglašavao da su muzejske knjižnice sredstvo koje služi za ispravan i kompleksan rad muzeja kao ustanove u izvršavanju njegovih osnovnih zadataka rada i djelovanja.³⁵

Promjenom shvaćanja poslanja muzeja prostori za izlaganje zbirki prestaju biti jedini bitni te se uočava važnost drugih muzejskih prostora kao što su uprava, knjižnice, radionice, laboratoriji i spremišta.³⁶ Već 1880. godine, usporedno s osnivanjem Muzeja za umjetnost i obrt, nastaje i njegova knjižnica koja se smatra jednom od najstarijih specijalnih knjižnica za umjetnost i umjetnički obrt u Europi.³⁷ Na temelju podataka iz Registra hrvatskih muzeja i galerija iz 1998. godine, muzejsku knjižnicu posjeduje 105 od ukupno 208 muzeja i galerija u Hrvatskoj.³⁸

4.1. Funkcije muzejskih knjižnica

Osnovne karakteristike svih vrsta knjižnica su sabiranje, pohrana, fizička i informacijska organizacija, čuvanje i zaštita građe te informacijsko-referalne usluge i cirkulacija građe kada je to potrebno.

Specijalne knjižnice poput muzejskih obavljaju navedene djelatnosti, ali uz njih imaju i definirane osnovne zadaće u odnosu prema svojoj matičnoj instituciji, tj muzeju. Te specijalne zadaće su sabiranje muzejskih publikacija i publikacija u vezi s muzejom, usluga muzejskog osoblja i muzejskih suradnika i usluga vanjskih korisnika.³⁹ Specijalne muzejske knjižnice pružaju pristup informacijskim izvorima koji podržavaju stručni rad te razvojne i znanstveno-istraživačke projekte muzeja.⁴⁰ Zadaća, cilj i svrha samoga muzeja također neposredno utječe na funkciju muzejske knjižnice jer je njihov „credo“ podupiranje zadataka i poslanja muzeja te sudjelovanje u ostvarenju njegova cilja. Vrsta građe koja se prikuplja, uslužne djelatnosti isključivo za osoblje ili i za vanjske korisnike, mogućnosti posudbe građe izvan prostorija muzejske knjižnice te organizirana i uspostavljena međuknjižnična suradnja i razmjena publikacija elementi su prema kojima je Caryl-Ann Feldman omogućila razlikovanje muzejskih knjižnica jedne od druge. Osim zadaća prema muzeju, muzejske

³⁵ Radovanlija Mileusnić, S. Osnove i primjena suvremenog muzejskoga knjižničarstva u Hrvatskoj. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 5.

³⁶ Vujić, Ž. Izidor Kršnjavi : pionir muzealne znanosti u hrvatskoj. // *Muzeologija* 46 (2009), str 31.

³⁷ Muzej za umjetnost i obrt : knjižnica. URL: <https://www.muo.hr/knjiznica/> (22.5.2019.)

³⁸ Radovanlija Mileusnić, S. Osnove i primjena suvremenog muzejskoga knjižničarstva u Hrvatskoj. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 10.

³⁹ Ibid. str. 5-6.

⁴⁰ Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2012.-2015. : nacrt, verzija 1. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-1.pdf> (20.6.2019.)

knjižnice imaju i osnovne zadaće prema zbirka koje sakupljaju i daju na korištenje. Te zadaće su sabiranje potrebnih materijala tiskane i netiskane građe, opisivanje i organiziranje materijala za lako pronalaženje, provođenje instrukcija za služenje medijima i materijalima, omogućavanje informacije i informacijskih servisa temeljenih na zbirka, a u skladu s korisnicima te čuvanje i zaštita proizvoda i omogućavanje njihova korištenja u budućnosti.⁴¹ Prema „*Strategiji razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2012.-2015.*“ muzejska knjižnica ispunit će svoju zadaću ako se poveže s korisnicima ustanove u kojoj djeluje, osigura efektivni i integrirani pristup znanstvenim resursima, vodi aktivnu ulogu u nastajanju globalnih mreža srodnih knjižnica te usavršava i cjeloživotno obrazuje knjižničarsko osoblje.⁴²

4.2. Način nabave i vrsta građe u muzejskim knjižnicama

Muzejske knjižnice djeluju kao posebna stručna organizacijska jedinica i zato sadrže vrijedne i bogate fondove specijaliziranih područja pokrivenih djelatnostima tih muzeja unutar kojih su ustrojene. Tako se, na primjer, knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu danas izdvaja kao jedna od najbogatijih i najvrjednijih knjižnica te djelatnosti u Hrvatskoj.⁴³ Osim građe direktnog područja rada muzeja, muzejske knjižnice nabavljaju jedinice stručne literature koje su potrebne djelatnicima i kustosima muzeja, pa se na taj način fond širi i upotpunjuje.

Početak svih zbirki muzejskih knjižnica započinje okupljanjem knjiga koje su već bile u posjedovanju muzeja, odnosno koje su se nalazile u muzeju, uredima, kabinetima ili posebnim odjelima dokumentacije. Daljnji razvitak knjižničkog fonda ovisi daru, donacijama, kvaliteti međuknjižnične razmjene muzejskih knjižnica s ostalim ustanovama te države i svjetskih ustanova i kupovine građe za kojom se stvori potreba. Poneki muzeji počinju sami izdavati svoje publikacije poput časopisa i kataloga izložaba koji također doprinose rastu knjižničkog fonda i služe kao neprekidno sredstvo međuknjižnične razmjene. Esther Green Bierbaum govori da bi svaka muzejska knjižnica trebala obuhvaćati:

⁴¹ Radovanlija Mileusnić, S. Osnove i primjena suvremenog muzejskoga knjižničarstva u Hrvatskoj. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), Str. 6-7.

⁴² *Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2012.-2015.* : nacrt, verzija 1. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-1.pdf> (20.5.2019.)

⁴³ Radovanlija Mileusnić, S. Ustroj i organizacija knjižnica zavičajnih muzeja u Hrvatskoj. // *Muzeologija* 38 (2001), str 45-46.

- knjige, časopise i drugu vrstu građe namijenjenu stručnom i administrativnom osoblju
- knjige, časopise i drugu vrstu građe iz tematskog područja muzeja s referentnom građom, izvještajima i monografijama koje odgovaraju zbirkama muzeja
- vodiče za literaturu muzejskog sadržaja ili discipline
- građu za posjetitelje koja će korisnicima pomoći razumjeti zbirke iz tematskog područja muzeja.

Posebnosti u vrsti građe koju muzejske knjižnice posjeduju, a tradicionalne knjižnice ne, su mnogobrojne. Van der Wateren tako izdvaja kataloge muzejskih stalnih postava, kataloge povremenih izložaba matične ustanove i srodnih ustanova te aukcijske kataloge. Iduća značajna zbirka je zbirka efemernog tiska koji čine pozivnice na izložbe, priopćenja za tisak, oglasi i sl. U manjem broju muzejskih knjižnica zastupljene su zbirke rukopisa koje okupljaju nepublicirane radove kao što su rukopisi, seminarski radovi, stručni elaborati, studiji kustosa i vanjskih suradnika muzeja, dokumentaciju o izložbama, godišnje izvještaje i referate sa sastanaka, savjetovanja i simpozija.⁴⁴

Neke muzejske knjižnice imaju posebne i rijetke primjerke građe koje je teško pronaći drugdje. Takve su, primjerice, knjižnica Prirodoslovnog muzeja u Zagrebu koja posjeduje knjigu „*De piscibus libri V. et de cetis liber unus*“ tiskanu 1638.godine i izvješća s prve oceanografske ekspedicije „*Challenger*“⁴⁵ i knjižnica Hrvatskog povijesnog muzeja koja u svojoj zbirci čuva 4 inkunabule.⁴⁶

⁴⁴ Ibid. Str. 54-57.

⁴⁵ Čaleta, D. Prikaz zbirke starih i raritetnih prirodoslovnih knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja // Muzeologija 48/49(2012), str. 233.

⁴⁶ Hrvatski povijesni muzej : knjižnica. URL: <http://www.hismus.hr/hr/odjeli/knjiznica/> (1.5.2019.)

5. Muzejska knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt

Muzeji za umjetnost i obrt javljaju se u drugoj polovici 19.stoljeća kao spona između zbirki koje su se u prošlosti nazivale „curiosa artificialia“, umjetničkih i tehničkih muzeja.⁴⁷ Sukladno tome, 1880. godine na inicijativu Društva umjetnosti i njegovog tadašnjeg predsjednika Izidora Kršnjavija, osnovan je Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu kao jedna od prvih takvih institucija u Europi. Iste godine se istodobno s Muzejem osniva i muzejska knjižnica kao stručna knjižnica i zbirka ornamenata. Muzejska knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt jedna je od najstarijih specijalnih knjižnica umjetnosti i umjetničkog obrta u Europi koja je svojim zbirkama trebala osigurati primjerene uzorke za unaprjeđenje umjetničke i obrtničke produkcije.

Knjižnični fond čini oko 65 000 svezaka knjiga, časopisa i priručnika iz povijesti umjetnosti, umjetničkog obrta i srodnih područja, grafičkih mapa i mapa uzoraka za različita obrtna umijeća, kataloga izložbi i aukcijskih kataloga. Poseban dio građe čini zbirka starih i rijetkih knjiga od 16. do 19. stoljeća koja danas nosi značaj muzejske zbirke.⁴⁸

Odjel za dokumentaciju Muzeja za umjetnost i obrt osnovan je 1985.godine i od tada počinje intenzivno i sustavno centralizirano obrađivanje muzejske dokumentacije o muzejskoj građi i eksponatima. Odjel dokumentacije sadrži i svu dokumentaciju o izložbama održanim u organizaciji Muzeja za umjetnost i obrt te sve gostujuće izložbe od osnutka muzeja do danas.⁴⁹

5.1. Fond i izgradnja fonda

U prvim desetljećima rada knjižnice, zahvaljujući kupovini, daru te otkupu iz privatnih zbirki formiran je izuzetno vrijedan fond knjižnice Muzeja za umjetnost i obrt. Fond se u to vrijeme sastojao od povijesnih i suvremenih djela iz povijesti umjetnosti i umjetničkog obrta, zbirke grafičkih predložaka za umjetnički obrt i stilskih ornamenata, bakroreza, priručnika, tehnološke literature za ovladavanje obrtnim umijećima i stručnih časopisa. Značajan porast fonda zabilježen je devedesetih godina kada se počinju nabavljati knjige, priručnici i brojna stručna periodična djela izravno od europskih nakladnika i knjižara.

⁴⁷ Maroević, I. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993. Str. 37.

⁴⁸ Muzej za umjetnost i obrt : knjižnica. URL: <https://www.muio.hr/knjiznica/> (22.5.2019.)

⁴⁹ Muzej za umjetnost i obrt : odjel dokumentacije. URL: <https://www.muio.hr/odjel-dokumentacije/> (22.5.2019.)

Najstariji dio građe čine reprezentativna djela i teorije umjetnosti iz 18. stoljeća kao što su „*Geschichte der Kunst des Altertums*“ (Dresden, 1764.), „*Oeuvres completes d' Antoine Raphael Mengs*“ (Paris, 1786.), „*Le terme dei Romani*“ (Vicenza, 1785.) i dr. Osim njih izdvaja se i priručna zbirka s djelom „*Encyclopedieraisonne des Sciences des arts et des metiers*“ u 28 svezaka. Grafička zbirka čuva 110 bakroreza s prikazima proizvoda rimske umjetnosti i obrta, a povijesni fond knjižnice obogaćuju zbirke stručnih časopisa. Fond knjižnice korespondira s muzejskim zbirkama (namještaj, keramika, staklo, metal, tekstil i modni pribor, slikarstvo, kiparstvo, satovi, fotografija, grafički i produkt dizajn, arhitektura, devocionalije, bjelokost, muzički instrumenti itd.).⁵⁰

Muzejska knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt najveća je specijalizirana knjižnica koja danas broji preko 70 000 jedinica građe. Fond se i dalje gradi kupnjom i donacijom, ali i sustavom međuknjižnične razmjene sa 150 ustanova iz cijeloga svijeta. Nabava kupovinom se pretežito odnosi na akcijske kataloge i specijalizirane aukcijske časopise. Gradi se zbirka s obveznim primjercima s promocija i izložba, a viškovi i duplikati se doniraju. Ove godine organizirala se velika donacija knjižnice Muzeja za umjetnost i obrt knjižnicama u Vukovaru.⁵¹

5.2. Organizacija fonda

Inventarizacija, signiranje knjiga i katalogizacija knjižnice obavljani prema uputama Kr. zemaljske vlade iz 1905. godine dovršavaju se 1911. godine. Tako nastaju mjesni katalog – inventar razvrstan po strukama, a unutar svake struke po autoru, te abecedni i stručni katalog. Na prijepisu mjesnog kataloga – inventara zasnovana je prva inventarna knjiga knjižnice iz 1934. godine.

Za interijer knjižnice i ugrađene ormari s policama zaslužan je Herman Bollé. Ti zatvoreni ormari s policama služe organizaciji i spremanju građe knjižnice, a sam raspored knjiga i signatura u ormarima je u skladu s prethodno spomenutim uputama Kr. zemaljske vlade iz 1905. godine. Knjige su prvo bile razvrstane po veličini i tada složene na police ormara. Zatim im se dodijelila signatura koja se sastojala od rimskog broja ormara, velikog slova abecede za svaku policu unutar ormara i tekućeg arapskog broja koji je označavao

⁵⁰ Galić, A. Knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt : iz 19. u 21. stoljeće. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 42.

⁵¹ Grims Nonveiller, Maja. Usmeno priopćenje (3.5.2019.)

pojedinačni svezak unutar svake police.⁵² Do danas je tako složen ostao cijeli ormar sa zbirkom povijesne građe.⁵³

5.3. Informatizacija i sadržajna obrada fonda

Informatizacija muzejske knjižnice započela je još 1989. godine zapošljavanjem prvog informatičara i nabavom prvih računala.⁵⁴ Deweyeva decimalna klasifikacija se, za razliku od svih vrsta knjižnica u Velikoj Britaniji, ovdje nikad nije upotrebljavala. Noviji dio knjižničkog fonda klasificira se pomoću Univerzalne decimalne klasifikacije prema svim odgovarajućim pravilima. Koriste se raspisani brojevi šeste skupine za obrt te sedme skupine za umjetnost.⁵⁵

6	Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnika/tehnologija
68	Industrije, obrti i zanati za dovršavanje ili sklapanje proizvoda
69	Građevinski obrt(građenje). Građevinski materijal. Građevinska praksa i postupci

Tablica 2

7	Umjetnosti. Rekreacija. Zabava. Sport
71	Prostorno planiranje. Regionalno, urbanističko i ruralno planinarenje. Pejzaži, parkovi, vrtovi
72	Arhitektura
73	Kiparstvo i srodne umjetnosti
74	Crtanje. Dizajn. Primijenjene umjetnosti i umjetnički zanati
75	Slikanje

⁵² Galić, A. Knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt : iz 19. u 21. stoljeće. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 42.

⁵³ Grims Nonveiller, Maja. Usmeno priopćenje (3.5.2019.)

⁵⁴ Muzej za umjetnost i obrt : odjel dokumentacije. URL: <https://www.muo.hr/odjel-dokumentacije/> (22.5.2019.)

⁵⁵ Grims Nonveiller, Maja. Usmeno priopćenje (3.5.2019.)

76	Grafičke umjetnosti. Grafika
77	Fotografija i slični procesi
78	Glazba
79	Rekreacija. Zabava. Igre. Sport

Tablica 3

Određene zbirke se ipak ne klasificiraju. To su zbirka kataloga i časopisa te Rara i Rara Croatica. Katalogi se slažu kronološki po godinama i unutar godine po temama, a časopisi se prvo dijele na domaće i strane, a unutar te podjele slažu po godištima i abecedno po naslovima. Rara i Rara Croatica slažu se po područjima i izdvojene su kao posebna zbirka.⁵⁶

Radilo se na reklasifikaciji i rekatalogizaciji starijeg fonda, te na analitičkoj obradi časopisa. Uz već postojeće stare kataloge na listićima, formirani su novi abecedni, naslovni i topografski katalog te kartoteka predmetnih odrednica. Slobodno oblikovane predmetne odrednice koriste se zbog nedostatka tezaurusa knjižnice MUO. Revizija provedena od 1990. do 1991. godine potvrdila je da je kompletan inventar knjižnice upisan u računalo i vodi se usporedno s klasičnim inventarom.⁵⁷

Katalogizacija se prije obavljala u UNIX verziji programa CROLIST po standardu UNIMARC. Trenutni sustav koji se koristi izgrađen je na platformi INDIGO te omogućuje relevantnu obradu građe i odgovara suvremenim informatičkim potrebama muzeja i knjižnice. To je sustav na koji također prelazi i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU).⁵⁸

⁵⁶ Grims Nonveiller, Maja. Usmeno priopćenje (3.5.2019.)

⁵⁷ Galić, A. Knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt : iz 19. u 21. stoljeće. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 43.

⁵⁸ Grims Nonveiller, Maja. Usmeno priopćenje (3.5.2019.)

6. Muzejska knjižnica Etnografskog muzeja

Do dvadesetih godina devetnaestog stoljeća etnografska se građa prikupljala i izlagala u Narodnom muzeju u Zagrebu osnovanom 1846. godine. Ta građa obuhvaćala je etnografsku pisanu građu, narodne pripovijetke i prozu te predmete materijalne kulture kao što su nošnje, glazbala, kućni inventar, obredni predmeti i sl. Tada se 1919. godine osniva Etnografski muzej u Zagrebu, a nastaje spajanjem postojeće etnografske zbirke građe spomenutog Narodnog muzeja s ovećom zbirkom tekstila Salomona Bergera.⁵⁹

Iste se godine usporedno osniva i Dokumentacija Muzeja koja sadrži dokumentacijske fondove i zapise zbirki, tj. stručno i znanstveno gradivo vezano uz zbirke predmeta i terenski rad, te arhivsko gradivo o osnivanju i razvoju samoga Muzeja.⁶⁰

Samo godinu dana kasnije, 1920, osniva se i muzejska knjižnica Etnografskog muzeja kao specijalna knjižnica poluotvorenog tipa, što znači da je dostupna na korištenje etnologima i stručnjacima srodnih područja (kustosima, restauratorima i preparatorima), ali i studentima. Početni fond knjižnice bile su knjige dobivene na dar od tadašnjeg ravnatelja muzeja Salomona Bergera i kasnijeg ravnatelja muzeja Vladimira Tkalčića. Danas knjižnica broji oko 25 000 jedinica građe, a u nju spadaju knjige, časopisi, katalozi izložbi i plakati izložbi.⁶¹ Knjižnica muzeja preklapa se s radom dokumentacije. Tako se primjerice kalendari i razglednice s etnografskim motivima, ali i zbirke rukopisne građe kustosa pohranjuju u dokumentaciju. Jednostavnije rečeno, sva građa koja je tiskana čuva se u knjižnici, a građa koja nije tiskana u dokumentaciji.⁶²

6.1. Izgradnja fonda knjižnice

U svojim počecima rada knjižnica je isprva brojila oko 200 publikacija koje su, kao što je već spomenuto, bile dar tadašnjih ravnatelja muzeja. Tijekom prvih 10 godina rada zahvaljujući kupovini, daru, donaciji, razmjeni građe s drugim ustanovama i vlastitim izdanjima fond se povećava na oko 1500 jedinica knjižnične građe.⁶³

„*Narodne starina*“ bilo je zajedničko glasilo Etnografskog muzeja, Muzeja grada Zagreba i Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, te je time i započelo vlastito

⁵⁹ Etnografski muzej : povijest muzeja. URL: <http://www.emz.hr/O%20muzeju/Povijest%20muzeja> (30.5.2019.)

⁶⁰ Etnografski muzej : dokumentacija. URL: <http://www.emz.hr/Zbirke/Dokumentacija> (30.5.2019.)

⁶¹ Etnografski muzej : knjižnica. URL: <http://www.emz.hr/Zbirke/Knji%c5%benica> (30.5.2019.)

⁶² Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)

⁶³ Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)

izdavaštvo muzejske knjižnice 1922.godine. Zatim, 1924.godine, počinje se objavljivati zbirka od šest mapa većeg formata pod nazivom „*Zbirka jugoslavenskih ornamenata*“. Svaka mapa sadrži nekoliko tabli s ilustracijama ornamenata s tekstila i drugih predmeta uz kratak opis ilustracija, te se objavljivala sve do 1939.godine. Iduća zbirka je bila „*Etnološka biblioteka*“, objavljenja u 21 publikaciji, u kojoj su kustosi muzeja i drugi autori objavljivali radove vezane uz muzejski rad i muzejske zbirke. Osim zbirci, muzej je 1927.godine objavio malu knjižicu *Šetnje kroz Etnografski muzej* Mirka Kus-Nikolajeva kao privremeni vodič kroz prvi postav muzeja, te je izdavao muzejski časopis „*Etnološka istraživanja i građa*“ kasnije preimenovan u „*Etnološka istraživanja*“.⁶⁴

Razmjenom građe s drugim ustanovama muzejska knjižnica Etnografskog muzeja dodatno obogaćuje svoj fond etnografskom građom koja se inače ne bi mogla kupiti od komercijalnih izvora.⁶⁵ Razmjena se do unatrag 5 godina uzajamno postizala s oko 180 ustanova iz cijeloga svijeta, međutim do danas taj je broj ustanova za međuknjižničnu razmjenu smanjen na 50, pri čemu su važni za istaknuti *British Museum - Royal Anthropological Institute*, *Volkskundemuseum* u Beču i *Néprajzi Múzeum* u Budimpešti.

Dio fonda čine i donacije značajnijih osoba poput nekadašnjih ravnatelja i djelatnika muzeja te muzejskih kustosa.⁶⁶

6.2. Organizacija fonda

Od svog osnutka pa sve do 1993. godine građa knjižnice obrađivana je prema pruskim pravilima. Postojali su abecedni i stručni (mjesni) katalog koji se i danas koristi za organizaciju jer je građa u knjižnici raspoređena prema strukama, odnosno područjima znanosti. U početku se koristila jedinstvena signatura E – etnologija za svu građu, ali povećanjem fonda razvija se 20-ak stručnih područja sa svojim zasebnim slovčanim signaturama. Tom podjelom izdvojili su se časopisi i monografija, odnosno znanstvena, stručna ili esejistička djela u kojima se iscrpno obrađuje jedan problem ili pojava.⁶⁷

Signatura E ostala je za izvaneuropsku etnologiju s preko 1000 jedinica građe, signatura Et za etnografiju, Ka za kataloge, Mu za muzeologiju, Tx za tekstil, O za orijentalistiku s većinskom građom vezanom uz Indiju te manje struke poput povijesti umjetnosti, povijesti,

⁶⁴ Kolbas, I. Knjižnica Etnografskog muzeja u Zagrebu, str. 1. (članak nije još objavljen)

⁶⁵ Ibid. Str. 2. (članak nije još objavljen)

⁶⁶ Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)

⁶⁷ Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)

kulturne povijesti i arheologije. Zaseban, izdvojen dio građe čine priručnici s općim djelima, enciklopedijama i bibliografijama zajedno okupljeni pod signaturnom oznakom Pr i rječnici pod oznakom R. Periodika sadrži dva niza signatura: Č za časopise i Z za zbornike.⁶⁸ Časopisi su na policama podijeljeni u dodatna dva niza, jedan su strani časopisi i drugi su domaći časopisi u koje se zbog nedostatka prostora ubrajaju časopisi svih jugoslavenskih država (Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije i Srbije).

Takav opis jedinica građe pomoću stručnih oznaka na primjeru postojeće publikacije izgleda kao kombinacija signature struke i numerus curensa, npr. signatura Et 3148 s lokacijom 263 opći fond pripada knjizi Ive Pleše „*Pismo, poruka, mejl : etnografija korespondencije*“.⁶⁹

6.3. Informatizacija i sadržajna obrada fonda

Informatizacija muzejske knjižnice Etnografskog muzeja u Zagrebu također započinje 1993. godine kada se počeo koristiti CROLIST za obrađivanje knjižnične građe. CROLIST je integrirani knjižnični sustav i skupni katalog koji je razvila skupina informatičara iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Iako je bio besplatno ustupljen na korištenje 300 knjižnica u Hrvatskoj, na kraju je kao program za obradu građe napušten.

Od dostupnih programa na tržištu, iako nijedan nije potpuno primjeren za muzejske knjižnice, odabran je Zaki. Zaki je financijski prihvatljiv program napravljen prema standardima knjižničarske obrade i posudbe građe i s mogućnosti stalne pomoći informatičara i knjižničara kod rada. Proizveden je suradnjom Knjižnica grada Zagreba i tvrtke viva-info. Sav fond knjižnice muzeja obrađen u Zakiju je od listopada 2015. godine na internetu dostupan korisnicima za upotrebu.⁷⁰

Kod sadržajne obrade građe u muzejskoj knjižnici mora se paziti na strukturu fonda knjižnice te potrebe i vrstu korisnika. Korisnici većinom pretražuju prema određenoj temi i sadržaju dokumenata, a ne unaprijed znanoj referenci, i zato dolazi do potrebe za više oblika sadržajne obrade dokumenata i građe.⁷¹ Do 1993. godine knjižnična građa se obrađivala samo prema prethodno objašnjenom signaturnom kombinaciji oznake struke i numerus curensa. Iako su te stare stručne signature i danas zadržane zbog smještaja građe na policama, usporedno s

⁶⁸ Kolbas, I. Knjižnica Etnografskog muzeja u Zagrebu, str. 4-5. (članak nije još objavljen)

⁶⁹ Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)

⁷⁰ Kolbas, I. Knjižnica Etnografskog muzeja u Zagrebu, str. 5-6. (članak nije još objavljen)

⁷¹ Kolbas, I. Sadržajna obrada građe u knjižnici Etnografskog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 21.

informatizacijom uvodi se i novi način sadržajne obrade, a to je klasificiranje prema oznakama UDK klasifikacijske sheme i predmetiziranje prema ključnim riječima.⁷² Etnologija kao dio društvenih i humanističkih znanosti nema detaljno razrađenu podjelu unutar UDK klasifikacije, ali ta činjenica specijalnoj muzejskoj knjižnici Etnografskog muzeja ide u prilog. Načelno rješenje za manjak razrađenosti je kombinacija skupine 39 (etnologija) s odgovarajućim brojevima drugih skupina koja tako obuhvaćaju šira područja života i zanimanja.⁷³

39:389	Pučke mjere
39:61	Etnomedicina
39:69	Narodni obrti
39:7	Narodna (likovna) umjetnost
39:72	Narodno graditeljstvo
39:746	Narodno rukotvorstvo
39:82/89	Narodna književnost

Tablica 4

Detaljno korištenje svih oznaka UDK klasifikacijske sheme omogućuje točno i precizno označavanje sadržaja jedinica građe. Pri tome se treba istaknuti da enciklopedije kao općenita djela imaju najkraću oznaku, knjige i časopisi nešto dužu, a članci kao specifično djelo o nekoj uskoj temi imaju najširu i najrazrađeniju UDK oznaku. Primjer gotove UDK oznake je 39.01:004 za knjigu Ive Pleše „*Pismo, poruka, mejl : etnografija korespondencije*“. Kada se ta oznaka doda ranije opisanoj, takozvanoj staroj oznaci struke dobije se potpuna knjižnična oznaka knjige uzete za primjer onako kako stoji na polici knjižnice: 39.01:004 Et 3148.⁷⁴

Predmetno označavanje ključnim riječima korisnicima je omogućilo jednostavno pretraživanje i pronalaženje relevantne literature na traženi upit. Etnografska literatura ima problem pronalaska zajednički prihvaćenih stručnih termina zbog brojnih dijalektalnih naziva

⁷² Kolbas, I. Knjižnica Etnografskog muzeja u Zagrebu, str. 6. (članak nije još objavljen)

⁷³ Kolbas, I. Sadržajna obrada građe u knjižnici Etnografskog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 21.

⁷⁴ Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)

predmeta. Označavanje ključnim riječima rješava taj problem jer se mogu se navesti svi relevantni termini, bez obzira na njihovu stručnu prihvaćenost ili neprihvaćenost, koji će tada biti dostupni korisnicima prilikom pretraživanja. Ključnim riječima se označavaju sadržaj i teme dokumenata, ali i neki formalni oblici publikacija kao što su katalozi izložaba, zbornici, kongresi, časopisi ili rječnici.⁷⁵

⁷⁵ Kolbas, I. Sadržajna obrada građe u knjižnici Etnografskog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 22.

7. Muzejska knjižnica Prirodoslovnog muzeja

Hrvatski prirodoslovni muzej, jedan od najvećih muzeja u Hrvatskoj, započeo je s temeljima svog rada 1846. godine kada je utemeljen zagrebački Narodni muzej.

Stručna djelatnost muzeja postiže se unutar specijalističkih odjela (Geološko-paleontološkoga, Zoološkoga, Mineraloško-petrografskoga i Botaničkoga) koji su djelovali kao zasebne muzejske institucije sve do 1986. godine kada se njihovim ujedinjenjem formira današnji Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu.⁷⁶ Iz tadašnjeg Narodnog muzeja su osim Prirodoslovnog muzeja, nastali i Hrvatski povijesni muzej i Hrvatski arheološki muzej.⁷⁷

Već 1886. godine utemeljuje se specijalna muzejska knjižnica unutar Prirodopisnog odjela tadašnjega Narodnog muzeja. Knjižnica je, isto kao i ona Etnografskog muzeja, poluotvorenog tipa pa je na raspolaganju djelatnicima i kustosima muzeja, stručnjacima te javnosti zainteresiranoj za prirodoslovlje.⁷⁸

1992. godine Prirodoslovni muzej pokreće časopis „*Natura Croatica*“ s namjerom da se u njemu objavljuju stručni i znanstveni radovi koji bi bili rezultat prirodoslovnih istraživanja prirode Hrvatske. „*Natura Croatica*“ izlazi četiri puta godišnje i objedinjuje područja rada zoologije, botanike, geologije, paleontologije, mineralogije i ekologije.⁷⁹

7.1. Izgradnja fonda knjižnice

Ključnu ulogu u formiranju svih današnjih zbirka knjižnice imao je prirodoslovac Spiridion (Špiro) Brusina koji je vodio privatne bilješke o poslovanju i nabavi građe. Iz tih bilježaka saznaje se kako najstarijoj povijesti muzeja i muzejske knjižnice, tako i o nabavi prvih jedinica građe. Sve starine i biblioteka nekadašnjeg Narodnog muzeja preneseni su u novonastale muzeje pa tako nastaju početna zoološko-botanička zbirka s herbarijima i arheološka zbirka.⁸⁰ Osim tim preuzimanjem knjižnični fond je u početku rastao kupovinom, darom značajnih pojedinaca i kasnije međuknjižničnom razmjenom.

⁷⁶ Hrvatski prirodoslovni muzej : o muzeju. URL: <http://www.hpm.hr/O%20muzeju>. (15.6.2019.)

⁷⁷ Čaleta, D. Iz povijesti knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 45.

⁷⁸ Hrvatski prirodoslovni muzej : knjižnica. URL: <http://www.hpm.hr/Knji%20benica>. (15.6.2019.)

⁷⁹ Čaleta, D. Iz povijesti knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 49.

⁸⁰ Ibid. Str. 45.

„*Natura Croatica*“ pokrenuta 1992. godine postaje veoma cijenjena od strane domaćih i svjetskih prirodoslovaca pa se radovi objavljuju i na engleskom jeziku. Popularnost „*Nature Croaticae*“ osigurala je knjižnici razmjenu za 220 naslova drugih časopisa.⁸¹

Danas se građu može podijeliti na časopise i monografiju kojoj pripadaju muzejske knjige i literatura vezana uz zbirke. Muzejske knjige čine manji segment fonda i namijenjene su kustosima muzeja te stručnjacima i budućim stručnjacima prirodoslovlja koji pripremaju stručne ispite. Većinu knjižničkog fonda čini literatura vezana uz same zbirke zbog toga što svaka zbirka muzeja ima svoju popratnu dokumentaciju koju drže kustosi. Ta građa je uglavnom stručna ili znanstveno-istraživačka te usko specijalizirana.

Današnji način nabave građe sličan je onome iz 19. stoljeća. Dio građe dobiva se razmjenom s drugim institucijama, monografska građa se gotovo posve kupuje po potrebi i dio dobiva donacijom, nekoliko značajnijih naslova časopisa osigurani su knjižnici pretplatom te vlastitim časopisom „*Natura Croatica*“.⁸² Zbog neprovedene cjelovite revizije knjižnice i nestručnog vođenja knjižnice od 1989. godine do sredine 1995. godine, teško se može odrediti točan broj jedinica građe. Pretpostavlja se da knjižnica broji oko 30 000 svezaka od čega oko 13 100 naslova pripada monografskoj građi.⁸³

7.2. Rijetka stara vrijedna građa / Rara

U siječnju 2011. godine utemeljuje se zbirka starih i raritetnih knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. Ta se zbirka sastoji od 749 monografija izdvojenih iz knjižnog fonda nekadašnjeg Narodnog zoološkog muzeja koje su tiskane između 1638. godine i 1850. godine te publikacija u više svezaka čije je tiskanje započelo prije 1850. godine, a završilo kasnije.

Najstarija knjiga koju knjižnica posjeduje je „*De piscibus libri V. et de cetis liber unus*“ Ulyssesa Aldrovandía tiskana 1638. godine u Bologni. Kupio ju je Spiridion Brusina, prvi ravnatelj Narodnog zoološkog muzeja, u bečkom antikvarijatu i knjižari Kubasta & Voigt što dokazuje i naljepnica u donjem desnom kutu na unutrašnjoj strani prednje korice. Primjeri publikacija u više svezaka čiji je tisak započeo prije, a završio nakon 1850. godine su „*Systematisches Conchylien-Cabinet von Martini und Chemnitz*“ kao kapitalno djelo s

⁸¹ Čaleta, D. Iz povijesti knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 48-49.

⁸² Čaleta, Darija. Usmeno priopćenje. (8.5.2019.)

⁸³ Čaleta, D. Iz povijesti knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 49.

područja malakologije te opsežno entomološko djelo „*Die Käfer Europa's*“. Izrazito vrijednima smatraju se izvješća „*Report of the scientific results of the voyage of H.M.S. CHALLENGER during the years 1873-1976*“ s prve oceanografske ekspedicije „*Challenger*“ organizirane od strane londonskog Kraljevskog društva.⁸⁴

Ta je stara građa posebna i zbog ilustracija koje se nalaze u njima. Kvalitetno ilustrirane knjige počinju se tiskati tijekom 17. i 18. stoljeća, a za biološke i paleomalakološke zbirke iznimno je važno da su te ilustracije vjeran i detaljan prikaz zbog točnog opisivanja novih vrsta i izrade ključeva za determinaciju vrsta. Čak 67% ukupne građe knjižnice Prirodoslovnog muzeja čine ilustrirane monografije, od čega su većina ilustracije u boji. Najstarija knjiga zbirke iz 1638. godine ilustrirana je tehnikom drvoreza, a preostale tri knjige tiskane u 17. stoljeću ilustrirane su tehnikom bakropisa. U ilustriranim knjigama tiskanima u 18. stoljeću primijenjene su tehnike bakropisa i bakropisa koji je naknadno ručno koloriran, a one tiskane u 19. stoljeću ilustrirane su tehnikama bakropisa, ručno koloriranog bakropisa i litografije.⁸⁵

7.3. Organizacija i sadržajna obrada fonda

Način obrade knjižnične građe razlikuje se od prethodne dvije muzejske knjižnice po tome što muzejska knjižnica Prirodoslovnog muzeja ne koristi UDK klasifikaciju za sadržajno označavanje. Za zbirku monografske građe knjižnica vodi autorski i mjesni katalog knjiga klasičnog tipa te katalog periodičkih publikacija. Do 2014. godine monografska građa se obrađivala u računalnom programu za knjižnice ISIS, a periodičke publikacije u programu SAND+.⁸⁶ Od tada se prelazi na integrirani knjižnični sustav Kohe koji se i danas koristi. Koha je odabrana kao najpogodniji sustav za predmetno označavanje jedinica građe zbog svoje prilagodljivosti i lakoće korištenja stručnog osoblja, ali i zbog lakog pretraživanja za korisnike. Cilj knjižnice je postići čim veću povezanost podataka i tako se kretati prema ostvarivanju semantičkog weba koji bi pružio okvir za dijeljenje i ponovno korištenje podataka izvan granica neke institucije i njenog programa organizacije. Osim predmetnog označavanja, knjižnica prepoznaje važnost očuvanja takve stare i rijetke građe pa upućuje sve

⁸⁴ Čaleta, D. Prikaz zbirke starih i raritetnih prirodoslovnih knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja // *Muzeologija* 48/49(2012), str. 232-234.

⁸⁵ *Ibid.* Str. 240-241.

⁸⁶ Čaleta, D. Iz povijesti knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. // *Informatica Museologica* 29, 1/2(1998), str. 49.

korisnike na stranicu posebno posvećenu digitalizaciji i pristupu već digitaliziranoj građi prirodoslovnog područja: „*Biodiversity Heritage Library*“.⁸⁷

Građa se sprema u zatvorene ormare s drvenim policama kako bi bila zaštićena od vlage i prašine, a prilikom rukovanja koriste se pamučne rukavice kako bi se onemogućile kemijske reakcije papira. Izuzetno vrijedna i najstarija građa sprema se u zaštitne kutije kako bi se čim bolje zaštitila te se polaže horizontalno na police. Sva prirodoslovna građa knjižnice slaže se i organizira po odgovarajućim sistemskim, odnosno biološkim kategorijama (vrsta, rod, porodica, red, razred, koljeno, carstvo, domena, itd.) s naznakom da svaki razred ima predodređen ormar za sebe. Tako postoji zaseban ormar s građom o kukcima, ormar s građom o ribama, ormar s građom o pticama itd. Svaki ormar označen je po slovčanoj oznaci i broju polica.

Prilikom unosa svake jedinice građe u knjižnični fond, bila to nova jedinica ili stara koja nije prošla proces revizije, prvo se obavezno zapiše u inventarnu knjigu i dobiva svoj inventarni broj, zatim se upisuje na karticu i stave se sve potrebne oznake signature, tj. žigove. Idući korak je predmetno označavanje jedinice građe u Kohi i na kraju se sprema na odgovarajuće mjesto u ormar na policu.⁸⁸

⁸⁷ Čaleta, Darija. Usmeno priopćenje. (8.5.2019.)

⁸⁸ Čaleta, Darija. Usmeno priopćenje. (8.5.2019.)

8. Zaključak

Muzejske knjižnice osnovan su dio muzeja kao sveukupne matične institucije unutar koje su osnovane i posluju. One čuvaju znanje i baštinu za buduće generacije, služe zajednici te doprinose radu samoga muzeja. Njihov posao uključuje sve zadatke tradicionalnih knjižnica, ali i neke dodatne zadatke uvjetovane time što su muzejske knjižnice jedna od vrsta specijalnih knjižnica. Kao i tradicionalne, muzejske knjižnice odabiru računalni program za katalogizaciju te koriste Univerzalnu decimalnu klasifikaciju za klasifikaciju svog knjižničkog fonda.

Prema razvijenoj „Strategiji razvoja specijalnih knjižnica“, muzejske knjižnice će poboljšati svoj položaj ako se agresivnije plasiraju i nameću u svojoj okolini, upoznaju svoje korisnike i njihove potrebe te aktivno uključe u rad ustanove sudjelovanjem u donošenju odluka i dobivanjem statusa voditelja odjela.⁸⁹

Deweyeva decimalna klasifikacija, kao enumerativna klasifikacija s analitičko-sintetičkim obilježjima, pokazala se dobrim rješenjem za klasifikaciju knjižnične građe. Iako se upotrebom raširila u zapadnom dijelu Europe, Hrvatske knjižnice ju ipak ne koriste. Klasifikacija koja je u upotrebi u hrvatskim knjižnicama je Univerzalna decimalna klasifikacija, nastala na modelu Deweyeve klasifikacije s određenim proširenjima i prilagodbama. Zahvaljujući dobro razrađenim UDK skupinama, jedinice knjižnične građe se sadržajno mogu precizno i točno označiti i potom uvesti u sustav online kataloga. To je princip rada koji je tijekom godina većina muzejskih knjižnica uvela, iako su neke ostale pri samo katalogiziranju i organiziranju građe na police prema svojim pravilima. Primjeri muzejskih knjižnica koji koriste Univerzalnu decimalnu klasifikaciju za sadržajno označavanje su knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt te knjižnica Etnografskog muzeja.

U knjižnici Muzeja za umjetnost i obrt UDK klasifikacija se uvela dodatno uz već postojeću katalošku obradu građe, ali ne primjenjuje se na svu građu. Izuzetak koji se vodi samo starim načinom označavanja, tj. samo katalogiziranjem u abecedni katalog su katalozi izložaba muzeja, časopisi, Rara, Rara Croatica i cjelokupna zbirka povijesne građe. Preostala građa klasificira se koristeći glavne skupine u kombinaciji s drugim brojevima i tako se postiže precizno sadržajno označavanje. Knjižnica Etnografskog muzeja primijenila je sadržajno označavanje Univerzalnom decimalnom klasifikacijom u potpunosti na sve svoje jedinice

⁸⁹ Špac, V., Martek, A. Specijalne knjižnice i strategija razvoja = Special libraries and the strategy of development. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 9.

knjižnične građe. Svaka publikacija, bila to knjiga, časopis ili nešto treće, posjeduje svoju staru oznaku struke i numerusa curensa te odgovarajuću oznaku UDK broja. Takva dvostruka signatura stavlja se na knjigu koja se potom smješta na police. U manji broj muzejskih knjižnica koje ne koriste UDK ubraja se knjižnica Prirodoslovnog muzeja u Zagrebu. Tamo se obrada građa zadržala samo na katalogizaciji koja se iz tog razloga vodi veoma detaljno upisujući svaku publikaciju čak i na kataloške listiće, uz obveznu inventarnu knjigu i online katalog.

Iako se UDK klasifikacija, uz popisivanje ključnih riječi, pokazala izuzetno učinkovitim i korisnim alatom sadržajnog označavanja, u svom radu ju ne koriste sve muzejske knjižnice. Razlog tome je ponegdje nedostatak stručnog osoblja i vremena, a ponegdje se zbog zadovoljstva dotadašnjeg vođenja građe nije javila potreba za dodatnim označavanjem. U budućnosti bi se broj knjižnica koji koristi UDK klasifikaciju trebao povećati i time će specijalne muzejske knjižnice napredovati i poboljšati svoj položaj unutar cjelokupne institucije muzeja.

9. Literatura

1. Ashworth, W. Special librarianship. Munich [etc.] : K. G. Saur. London : Clive Bingley, 1979.
2. Broughton, V. Essential classification. New York, Neal Schuman Publishers, 2004.
3. Čaleta, D. Iz povijesti knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 45-49.
4. Čaleta, D. Prikaz zbirke starih i raritetnih prirodoslovnih knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja // Muzeologija 48/49(2012), str. 232-245.
5. Čaleta, Darija. Usmeno priopćenje. (8.5.2019.)
6. Dewey international : papers given at the European Centenary Seminar on the Dewey Decimal Classification held at Banbury, England, 26-30 September 1976.// Library Association research publication ; no. 19. / edited by J.C.Downing and M.Yelland. London : The Library Association, 1977.
7. Etnografski muzej : dokumentacija. URL: <http://www.emz.hr/Zbirke/Dokumentacija> (30.5.2019.)
8. Etnografski muzej : knjižnica. URL: <http://www.emz.hr/Zbirke/Knji%c5%benica> (30.5.2019.)
9. Etnografski muzej : povijest muzeja. URL: <http://www.emz.hr/O%20muzeju/Povijest%20muzeja> (30.5.2019.)
10. Galić, A. Knjižnica Muzeja za umjetnost i obrt : iz 19. u 21. stoljeće. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 42-45.
11. Grims Nonveiller, Maja. Usmeno priopćenje (3.5.2019.)
12. Hrvatski povijesni muzej : knjižnica. URL: <http://www.hismus.hr/hr/odjeli/knjiznica/> (1.5.2019.)
13. Hrvatski prirodoslovni muzej : knjižnica. URL: <http://www.hpm.hr/Knji%c5%benica>. (15.6.2019.)
14. Hrvatski prirodoslovni muzej : o muzeju. URL: <http://www.hpm.hr/O%20muzeju>. (15.6.2019.)
15. Kolbas, I. Knjižnica Etnografskog muzeja u Zagrebu, str. 1-10. (članak nije još objavljen)

16. Kolbas, I. Sadržajna obrada građe u knjižnici Etnografskog muzeja. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 21-23.
17. Kolbas, Irena. Usmeno priopćenje (29.5.2019.)
18. Leščić, J. Klasifikacija i predmetno označivanje: Priručnik za stručne ispite. Zagreb: Dominović, 2007.
19. Maroević, I. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993.
20. McIlwaine, Ia. Univerzalna decimalna klasifikacija: Upute za uporabu. Lokve: Benja; Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna knjižnica; Osijek: Filozofski fakultet, 2004.
21. Muzej za umjetnost i obrt : knjižnica. URL: <https://www.muio.hr/knjiznica/> (22.5.2019.)
22. Muzej za umjetnost i obrt : odjel dokumentacije. URL: <https://www.muio.hr/odjel-dokumentacije/> (22.5.2019.)
23. Radovanlija Mileusnić, S. Osnove i primjena suvremenog muzejskoga knjižničarstva u Hrvatskoj. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 5-17.
24. Radovanlija Mileusnić, S. Ustroj i organizacija knjižnica zavičajnih muzeja u Hrvatskoj. // Muzeologija 38 (2001), str. 7-132.
25. Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2012.-2015. : nacrt, verzija 1. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-1.pdf> (20.5.2019.)
26. Špac, V., Martek, A. Specijalne knjižnice i strategija razvoja = Special libraries and the strategy of development. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 1-12.
27. Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje / prijevod s engleskog jezika Jelica Leščić. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović, 2003.
28. Vujić, Ž. Izidor Kršnjavi : pionir muzealne znanosti u hrvatskoj. // Muzeologija 46 (2009), str. 9-35.

Popis tablica

Tablica 1 – Glavne tablice Univerzalne decimalne klasifikacije⁹⁰

Tablica 2 – Skupina 6⁹¹

Tablica 3 – Skupina 7⁹²

Tablica 4 – Kombinacija skupine 39 s odgovarajućim brojevima drugih skupina⁹³

⁹⁰ Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje / prijevod s engleskog Jelica Leščić. Zagreb : Naklada Nedičko Dominović, 2003. Str. 72.

⁹¹ Ibid. Str. 149.

⁹² Ibid. Str. 183.

⁹³ Kolbas, I. Sadržajna obrada građe u knjižnici Etnografskog muzeja. // Informatica Museologica 29, 1/2(1998), str. 21.

Usporedba područja muzeologije kroz UDK i DDK klasifikacijske sheme

Sažetak

Deweyeva decimalna klasifikacija i Univerzalna decimalna klasifikacija najpoznatiji su primjeri enumerativnih klasifikacijskih shema u sveukupnoj knjižničarskoj djelatnosti. Uvodnim dijelom rada prikazat će se njihov nastanak, struktura, način upotrebe i primjena kroz povijest. Muzejske knjižnice u Republici Hrvatskoj, kao vrsta specijalnih knjižnica i sastavan dio institucije muzeja, također koriste klasifikacijske sheme i ključne riječi za sadržajno označavanje svoje građe. Njihov rad poveznica je između tradicionalnog knjižničarstva i djelatnosti muzeja i muzeologije čime se stvara interdisciplinarno područje za promatranje. Način rada i katalogizacije svake muzejske knjižnice provodi se prema određenim pravilima uz individualne prilagodbe spremanja i organiziranja njihovog fonda knjižnične građe. Nakon provođenja informatizacije većina knjižnica prihvaća i neku vrstu klasifikacija kako bi jedinice građe bile precizno i točno označene, a time i lakše pronađene prilikom pretraživanja ili zaprimanja informacijskog upita. Iako se DDK prostorno nije proširila do hrvatskih knjižnica nego zadržala u području Velike Britanije i Francuske, UDK se prihvatila i koristi u skladu s njenim pravilima novih revidiranih izdanja.

Ključne riječi: DDK, UDK, Paul Otlet, informatizacija, muzejska knjižnica

Comparison of the area of museology through UDK and DDK classification schemes

Summary

Dewey's Decimal Classification and Universal Decimal Classification are well-known examples of enumerative classification schemes in the overall library occupation. The introductory part of the work will show their development, structure, way of use and utilization throughout history. Museum libraries in the Republic of Croatia, as a type of special libraries and a part of the museum institution, also use classification schemes and keywords for the content processing of their collections. Their work is a link between traditional librarianship and the activities of museums and museology, creating an interdisciplinary domain for observation. The way of working and cataloging of each museum library is carried out according to certain rules, with individual adjustments of storing and organizing of their library fund. After the implementation of computerization, most libraries accept some type of classification so that units of libraries collections are precisely and accurately denoted and thus easier to find when searching or receiving an information query. Although the DDK has not been geographically expanded to the Croatian libraries, but stayed in the UK and France, the UDC is accepted and in use in accordance with its rules of revised editions.

Key words: DDK, UDK, Paul Otlet, computerization, museum library